İSTANBUL 4

OSMANLI DÖNEMİNİN BORSASI: KAPALIÇARŞI

YASEMİN SANER

İSTANBUL'un en canlı iş ve ticaret merkezlerinden biridir Kapalıçarşı.

Çarşının ilk çekirdeği bugün Eski Bedesten (Cevahir Bedesteni ya da İç Bedesten) denilen Bizans çağından kalma bir yapıdır.

Yeni Bedesten bölümü Fatih Sultan Mehmet devrinde yapılmıştır. O devirden bu yana geçirdiği bir dizi yangın ve depreme karşın çarşı zaman içinde yeni inşaatlarla genişleyerek, bugün tam 47 bin 600 metrekarelik bir alan üzerinde yer alan 61 sokağa sıralanmış 3600 dükkânla hâlâ ayaktadır.

Osmanlı döneminde Kapalıçarşı uzun zaman bugünkü borsa ve bankaların işini görmüştür. Zamanın zenginleri çarşıdaki kiralık kasalarda mücevher ve çok değerli altın, gümüş eşyalarını saklarlardı. Bankacılığın ülkede gelişmesi karşısında çarşı bu işlevini yitirmiştir.

Çarşı esnafının kendine has töreleri vardı. Çarşı her sabah duacıbaşının dualarıyla açılırdı. Yüzlerce çeşit iş koluyla çok zengin bir meslek yaşamının sürdüğü çarşıda iş kollarının yönetimini Lonca sistemi belirlerdi.

Bir devirler sedefkâr, bağa ve fildişi işleyicileri, tesbihciler, attarlar, maktacıların iş gördükleri dükkânlarda bugün sadece beş on çeşit meslek sahibi iş görmektedir. Çarşıda şimdilerde kuyumcular, mobilyacı, halıcı, derici, ayakkabıcı, yorgancı, turistik eşyacı, plakçı, manifaturacı, elektrik malzemecileri yer almıştır. Artık günümüzde, eskiden olduğu gibi belli cadde ve sokakların belli iş kollarına ayrılması prensibi hemen hiç kalmamıştır. Sadece Kalpakçılar Caddesi'nde daha çok kuyumcu ve altın işleyicileri, Kuyumcular çarşısında yine daha çok kuyumcular, Divrikli Sokak'ta daha çok mobilyacılar, Sahaflar Sokak'ta (eskiden eski kitaplar alınır satılırdı), halıcılar. ve Perdahçılar Sokak'ta da daha çok dericiler bulunmaktadır.

19. yüzyıl sonunda Avrupa kumaşlarının ve diğer ürünlerin geniş ölçüde ithal edilmesi çarşının el emeğini ve ticaretini öldürmüştür. Artık çarşı bugün için el emeği açısından sadece kuyum ve deri işlerinin yapıldığı, diğer yandan da konfeksiyon ürünlerinin satıldığı ve bir imalât yeri olmaktan çok çarşı dışındaki atölyelerde yapılmış ürünlerin satıldığı bir konumdadır. Ünü yurt dışına taşmış Kapalıçarşı, Nuruosmaniye Caddesi'nde dizili kuyumcu, halıcı ve turistik eşya satıcılarını atlatabilen turistler için hâlâ çekici görülecek tarihî yerlerden biridir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca hazırlanan bir proje çerçevesinde, önce çarşının tarihî görünümünü değiştiren ışıklı reklam panoları indirilmiştir. Sıra Osmanlı dönemindeki vitrin düzenlemelerine gelmiştir. Bayındırlık Bakanlığı tarafından çatının kurşun dökülmesi ve onarım çalışmaları yürütülmektedir. Bayındırlık Bakanlığı ayrıca çarşının tavanlarını da onarmaktadır. Bu arada Kalpakçılar Caddesi'ndeki onarımlar sırasında ortaya çıkan 1880'lere ait klasik Türk motifleri de Türk talem işi ustalara eskisi gibi onartılmıştır.

KAPALI ÇARŞI

Giyilmemiş çamaşırlar nasıl kokar bilirsin,
Sandık odalarında;
Senin de dükkânın öyle kokar işte.
Ablamı tanımazsın,
Hürriyette gelin olacaktı, yaşasaydı;
Bu teller onun telleri,
Bu duvak onun duvağı işte.
Ya bu canlardaki kadınlar?
Bu mavi mavi,
Bu yeşil yeşil fistanlı...
Geceleri de ayakta mı dururlar böyle?
Ya şu pembezar gömlek?
Onun da bir hikâyesi yok mu?
Kapalı Çarşı deyip de geçme:
Kapalı Çarşı,
Kapalı kutu.

ORHAN VELİ

Sizlere hizmet vermekten mutluyuz

ANADOLU BANKASI
Hazine Bankası

MAHMUDPAŞA CAMİİ: Fatih Sultan Mehmet'in sadrazamlarından Mahmut Paşa tarafından 1463 yılında yaptırılmıştır. Mimarı, Sinan-ı Atik olup, bânisinin türbesi mihrap önündedir. Adını taşıyan semttedir.

MURATPAŞA CAMİİ: Fatih Sultan Mehmet devri vezirlerinden Has Murat Paşa tarafından 1471 yılında yaptırılmıştır. İki kubbeli mimarisi vardır.

MAHMUDEFENDİ CAMİİ "Defterdar Camii" adıyla da anılır. Eyüp'te Defterdar semtindedir. Bânisi, Kanunî Sultan Süleyman devri defterdarlarından Mahmut Efendi'dir. 1540 yılında yaptırılmıştır.

MEHMETAĞA CAMİİ: Kızlarağası Mehmet Ağa tarafından 1583 yılında, Fatih'te Çarşamba'da yaptırılmıştır. Mimar Davut Ağa'nın eseridir.

MESİHPAŞA CAMİİ: III. Sultan Murat devri sadrâzamlarından Hadım Mesih Paşa tarafından 1685 yılında yaptırılmıştır. Hırka-i Şerif civarındadır.

NİŞANCI CAMİİ: Nişancı Boyalı Mehmet Paşa tarafından 1588 yılında yaptırılmıştır. Karagümrük'tedir. Mihrabı ve minberi pek güzeldir.

NURUOSMANİYE CAMİİ: 1. Sultan Mahmut tarafından 1748 yılında inşaasına başlatılmış, III. Sultan Osman tarafından 1755 yılında tamamlanıp ibadete açılmıştır. Barok üslûbundaki en güzel camilerden biridir. Mimarı Mustafa Ağa olup medresesi, kütüphanesi, sebili ve türbesi ile güzel bir manzume teşkil etmektedir. Adını verdiği semtte, Kapalıçarşı'nın girişindedir.

NUSRETİYE CAMİİ: İstanbul'un en zarif camilerinden biridir. II. Sultan Mahmut tarafından 1825 yılında Tophane'de yaptırılmıştır. İç duvarlarını çevreleyen sûre ünlü Hattat Rakım'ın eseridir.

RÜSTEMPAŞA CAMİİ: Kanunî Sultan Süleyman'ın sadrazamlarından Rüstem Paşa tarafından 1560 yılında yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın eseridir. Yeri çukur olduğundan koca Sinan, altına mahzenler ve dükkân inşa ederek binayı fevkâni yapmıştır. Aksaray semtindedir. İçi nefis çinilerle kaplıdır.

PİYALEPAŞA CAMİİ: Kaptanı Derya Piyale Paşa tarafından 1577 yılında yaptırılmıştır. Kasımpaşa'da, Kozludere mevkiindedir. Mimar Sinan'ın eseridir.

RAMAZANEFENDİ CAMİİ: Bezirgânbaşı Hacı Hüsrev Çelebi tarafından 1586 yılında yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın eseridir. Camie bağlı tekke 1616'da vefat eden şeyhi Ramazan Efendi'nin adıyla anılmakta

SELİMİYE CAMİİ: III. Sultan Selim tarafından yaptırılmış ve 1805 yılında ibadete açılmıştır. Aynı padişahın yaptırdığı Selimiye Kışlası'nın yanındadır

SOKOLLU CAMİİ: II. Sultan Selim'in kızı Esmahan Sutan tarafından kocası ünlü sadrâzam Sokullu Mehmet Paşa adına 1571 yılında yaptırılmıştır. Kadırga civarındadır. Mimar Sinan'ın nefis eserlerinden biridir. Kubbesi pek sanatkarane malakâri süslemedir.

SOKOLLU CAMİİ: Azapkapı Camii diye de anılır. Sadrâzam Sokollu Mehmet Paşa tarafından 1577 yılında yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın en güzel eserlerinden biridir. Atatürk Köprüsü'nün Azapkapı ayağının hemen yanındadır.

SİNANPAŞA CAMİİ: Kaptan-ı Derya Sinan Paşa tarafından yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın eseridir. Paşa'nın vefatından iki yıl sonra, 1555'te tamamlanıp ibadete açılmıştır. Beşiktaş'ta ana caddenin üzerindedir.

SULTANSELİM CAMİİ: Kanunî Sultan Süleyman tarafından, babası Yavuz Sultan Selim adına 1522 yılında yaptırılmıştır. Mimarının Acem Ali olduğu tahmin edilmektedir. Adını verdiği semttedir.

SULTANAHMET CAMİİ: I. Sultan Ahmet tarafından yaptırılmıştır. İnşaatına 1609 yılında başlanmış, 1616'da tamamlanıp ibadete açılmıştır. Mimarı, Sedefkâr Mehmet Ağa'dır. Adını verdiği semttedir. İstanbul'un en görkemli camilerinden biri olup altı minareli tek cami olması bakımından da ilginç bir özellik taşır. İnşaatı sırasında padişahın, kaftanı eteği içinde taş taşıdığı söylenir. İçindeki mavi çinilerden ötürü yabancılar tarafından "Mavi Cami" diye anılır. 64 metre uzunluğunda ve 72 metre genişliğindedir. Kubbesi 33.60 metre çapında olup Ayasofya kubbesinden 2.60 metre daha geniştir. Mozaik ve yeşim süslemeli mihrabı, renkli camlardan oluşan pencereleri, sedefli kapısı, altın yaldızlı çinileri ve mermer mihrabı birer şaheserdir.

SÜLEYMANİYE CAMİİ: Mimar Sinan'ın Edirne'deki Selimiye Camii'nden sonra en büyük şaheseri olarak tanınır. 1549-1557 yılları arasında Kanunî Sultan Süleyman tarafından yaptırılmıştır. Çevresindeki medrese, imaret ve şifâhane ile muhteşem bir külliye teşkil etmektedir. Kanunî Sultan Süleyman ile Hürrem Sultan'ın türbeleri de bu camiin yanındadır. Yapı defterine göre 597 yük 60.186 akçe sarfedilerek yapılmıştır. Cami 69x63 metre ebadında olup merkezî kubbenin yüksekliği 53 metre, çapı ise 27,50 metredir. Kubbe kasnağında 32 pencere bulunmaktadır. Camiin mihrap, minber ve benzeri mermer işleri, mihrabın çinileri, alçı pencereleri, sedef ve fildişi kakmalı kapıları da ayrı ayrı birer sanat eseridir. Yazıları da Karahisarî ile şakirdi Hasan Çelebi ve Mustafa İzzet Efedi gibi devrin en büyük ustalarının elinden çıkmıştır. Koca Mimar Sinan'ın mütevazi açık türbesi de bu camiin yanındadır.

ŞEHZADE CAMİİ: Kanunî Sultan Süleyman tarafından 1548 yılında yaptırılmıştır. MimarSinan'ın pek güzel bir eseridir. Şehzadebaşı adıyla anılan semtte, İstanbul Belediye Sarayı'nın tam karşıtındadır.

ORTAKÖY CAMİİ: Sultan Abdülmecit tarafından, Ortaköy'de denizin hemen kenarında inşa ettirilmiştir. Denize çıkıntı teşkil eden bir burunun ucunda bulunduğundan Boğaz'a ayrı bir güzellik katmaktadır.

VALİDE CAMİİ: Sultan Abdülaziz'in annesi Pertevniyâl Valide Sultan tarafından 1871 yılında yaptırılmıştır. Aksaray'dadır. Mimarı İtalyan Montani olup Gotik ve Hind gibi yabancı unsurların karıştığı bir mimarîsi vardır.

ÜÇMİHRAPLI CAMİİ: Fatih'in üstadlarından Hoca Hayreddin tarafından 1470 yılında Unkapanı civarında yaptırılmıştır. Bir süre sonra Fatih Sultan Mehmet Camii genişlettirmiş, bu ilâve kısma da bir mihrap konulmuştur. Daha sonra Hoca Hayreddin'in gelini bu camie yeni bir ilâve yaptırdığından buraya da bir mihrab ilâve edilmiş ve cami üç mihrabı ile bir benzeri daha olmayan şekil almıştır.

ŞEMSİPAŞA CAMİİ: İsfendiyaroğulları'ndan vezir Ahmet Şemsi Paşa tarafından 1580 yılında Üsküdar'da denizin hemen kenarında yaptırılmıştır. Cami, medrese ve türbeden ibaret bu güzel manzumenin mimarı ünlü Mimar Sinan'dır.

YENİCAMİ: İstanbul'a sembol olmuş camilerdendir. Eminönü meydanındadır. III. Sultan Ahmet'in annesi Safiye Sultan tarafından 1597 yılında Mimar Davut Ağa'ya başlatılmıştır. 1598'de ünlü mimarın ölümü üzerine inşaatı Ahmet Çavuş sürdürmüştür. 1603 yılında II. Sultan Mehmet'in ölümü ile inşaat durmuştur. 1660 yılında IV. Sultan Mehmet'in annesi Turhan Valide Sultan tarafından Mimar Mustafa Ağa'ya tamamlattırılmış ve 62 yıl sonra ibadete açılabilmiştir.

YENİ VALİDE CAMİİ: Üsküdar'dadır. II. Sultan Mustafa ile III. Sultan Ahmet'in anneleri Emetullah Rabia Gülnûş Sultan tarafından 1708 yılında yaptırılmıştır.

ZALMAHMUDPAŞA CAMİİ: Eyüp'tedir. Kanunî Sultan Süleyman'ın damadı ve veziri olan Mahmut Paşa ile zevcesi Şah Sultan tarafından 1551 yılında yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın en güzel eserlerinden biridir. Yanında medreseler ile türbe ve çeşme yeralmaktadır. 1562 yılında, aynı gecede vefat eden Mahmut Paşa ile eşi bu türbede yatmaktadırlar.

ZEYNEPSULTAN CAMİİ: Gülhane Parkı'nın giriş kapısı karşısındadır. III. Sultan Mustafa'nın kızkardeşi Zeynep Sultan tarafından 1769 yılında yaptırılmıştır.

AHMETPAŞA CAMİİ: I. Sultan Selim kızı Fatma Sultan'ın kocası Vezîr-i Azam Kara Ahmet Paşa tarafından 1554 yılında yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın eseridir.

AYAZMA CAMİİ: Üsküdar'dadır. III. Sultan Mustafa tarafından annesi Mihrişah Valide Sultan adına 1760 yılında yaptırılmıştır. Mimarı, Mehmet Tahir Ağa'dır.

ÇEŞMELER

Kentteki Osmanlı yapısı çeşmelerin en ünlüleri şunlardır:

ÜÇÜNCÜ AHMET ÇEŞMESİ: III. Sultan Ahmet tarafından, Sultanahmet'te Topkapı Sarayı'nın dış kapısı ile Ayasofya'nın arka kapısı arasındaki alanda yaptırılmıştır.

ÜSKÜDAR ÇEŞMESİ: Üsküdar vapur iskelesi önündeki alandadır. III. Sultan Ahmet tarafından yaptırılmıştır. Saçaklı mimarisi ile göz ve gönülleri okşamaktadır.

TOPHANE ÇEŞMESİ: Tophane'dedir. Tophane-i Amire'nin önünde, Kılıç Ali Paşa Camii'nin yanındadır. Üzerinde Türk taş işçiliğinin nefis örneklerine rastlanmaktadır.

VALİDE SEBİLİ: Azapkapı'dadır. 1732 yılında insa olunmuştur.

KÜÇÜKSU ÇEŞMESİ: Küçüksuda, denizin hemen kenarında ulu çınar ağaçlarının altında saçaklı nefis bir çeşmedir.

EMİRGAN ÇEŞMESİ: Emirgân'da meşhur Çınaraltı çayhanelerinin arkasındadır 1732 yılında yapılmıştır.

SARAYLAR

Yüzyıllar boyu Osmanlı İmparatorluğu'nun taht şehri olmuş İstanbul, Osmanoğulları tarafından yaptırılmış birbirinden güzel saraylarla da süslenmiştir.

BEYLERBEYİ SARAYI: 1865 yılında Sultan Abdülaziz tarafından Beylerbeyi'nde, denizin tam kenarında yaptırılmıştır.

ÇIRAĞAN SARAYI: 1863 yılında yapımına başlanan ve 1867 yılında tamamlanan bu saray da Sultan Abdülaziz tarafından inşa ettirilmiştir. Mimarı Balyan'dır Bu görkemli saray 1910 yılında çıkan bir yangın sonucu tamamen yanmasına rağmen dört duvarı olanca güzelliği ile günümüze ulaşmış bulunmaktadır. Beşiktaş semtinde, deniz kıyısındadır.

DOLMABAHÇE SARAYI: 1854 yılında Sultan Abdülmecit tarafından Dolmabahçe kıyısında yaptırılmıştır. Mimar Balyan'ın eseridir.

Son Osmanlı hanedanı burada yaşamış, Büyük Atatürk de burada hayata gözlerini yummuştur.

TOPKAPI SARAYI: 1465-1478 yılları arasında Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır.

Dolmabahçe Sarayı inşa olunana kadar Osmanlı hanedanı burada vasamıstır.

YILDIZ SARAYI: 1844 yılında Sultan Abdülmecit tarafından Beşiktaş sırtlarındaki koruluklar arasında bir kasır olarak inşa ettirilmiş, daha sonra II. Sultan Abdülhamit tarafından yaptırılan ilâvelerle saray haline getirilmistir.

KÜÇÜKSU KASRI: Boğaz sahilinde, Küçüksu ile Göksu derelerinin denize döküldüğü noktada ve tam denizin kenarında inşa edilmiştir. Mimarı Balyan'dır

IHLAMUR KASRI: Beşiktaş'ta, adını taşıyan semttedir. Sultan Abdülaziz tarafından inşa ettirilmistir.

AYASOFYA CAMİİ...

GARANTİ BANKASI SUNAR

"İstanbul'un kemer ve sarnıçları" Garanti Bankası tarafından hazırlanmıştır

UZUN KEMER: Kemerburgaz yakınındadır. Kanunî Sultan Süleyman devri eserlerindendir. Ayvad bendinin sularını Sultanahmet'te nakil için kullanılırdı. 700 metre uzunluğundadır.

BAHÇEKÖY KEMERİ: Bahçeköy civarındadır. I. Sultan Mahmut tarafından yaptırılmış olup 400 metre uzunluğundadır.

ATIŞALANI KEMERİ: Edirnekapı yakınında Atışalanı adıyla anılan mahaldedir. Osmanlı yapısı olup halen harap durumdadır.

CEBECİ KEMERİ: Kemerburgaz yakınındadır. Justinianus devri yapısıdır. 170 metre uzunluğunda ve 30 metre yüksekliğindedir.

ASPAR SARNICI: Açık sarnıçtır. Bizans zamanından kalmadır. Bugün Vefa Stadı'nın bulunduğu Çukurbostan'dır. 245 metre uzunluğunda, 10 metre derinliğindedir.

KARAGÜMRÜK SARNICI: Aspar sarnıcının yanındadır. 28 direklidir. 29 metre uzunluğunda ve 17 metre genişliğindedir. Bizans devri yapısıdır.

SOĞUK SARNIÇ: Hipodrom'un vahşî hayvanlarının bakıldığı yer iken daha sonra bölmeleri kaldırılıp sarnıç haline getirilmiştir. Sanat Okulu'nun aşağısındadır.

NURUOSMANİYE SARNICI: Nuruosmaniye'dedir. Bizans devri yapısıdır. Halen içinde halıcı ve turistik eşya satan dükkânlar vardır.

ALTIMERMER SARNICI: Açık sarnıçtır. 110 metre genişliğinde, 145 metre uzunluğundadır.

BATONYAT SARNICI: Ankara Caddesi'nde Cemal Nadir Sokağı'ndadır. VI. yüzyıldan kalma Bizans yapısı bir sarnıçtır.

THEODOS SARNICI: Kadırga'dan çıkan Fuatpaşa yokuşu üzerindedir. 32 mermer sütunu vardır. Theodos zamanında yapıldığı için onun adıyla anılmaktadır.

SELİMİYE SARNICI: Sultanselim tepesindedir. 29 metre boyunda, 19 metre genişliğindedir. Mermer ve granitten yapılma 28 sütunu vardır. VI. yüzyıl yapısı bir Bizans sarnıcıdır.

FİLHANE SARNICI: Yedikule Ermeni Hastanesi yakınındadır. 127 metre uzunluğunda, 76 metre genişliğinde olup yüksekliği 11 metre kadardır. Duvarlarının kalınlığı bazı yerlerinde yedi metreyi bulmaktadır.

MANGANA SARAYI SARNICI: Ayasofya yakınındadır. I. Basil tarafından yaptırılan sarayın sarnıcı olduğu bilinir. Bizans tarzı 30 kubbeli olup 52 metre uzunluğunda, 40 metre genişliğindedir.

AYA STUDİON SARNICI: Yedikule'de, İmrahor Camii yakınındadır. Aynı ad altında inşa olunan manastırın müştemilâtından olup 24 mermer sütunu vardır.

FATİH SARCICI: Çarşamba Pazarı mevkiindedir. 27 metre uzunluğunda, 21 metre genişliğindedir. 24 mermer sütunludur.

BİNBİRDİREK SARNICI: Adliye Sarayı'nın yanındadır. 64 metre uzunluğunda, 56 56 metre genişliğindedir. 11 menfezden içine ışık giren sarnıçta 15 sıra üzerinde 224 mermer sütun yer almaktadır. Foleksinos Sarayı'nın sarnıcı olduğu bilinir. İçine 325.000 metreküp su aldığı bilinmektedir.

YEREBATAN SARNICI: Ayasofya'nın karşısındadır. 527-565 yılları arasında İmparator Justinanus tarafından yaptırılmıştır. 140 metre uzunluğunda, 70 metre genişliğinde, 14 metre yüksekliğindedir. Halen içine su bulunmaktadır. Müze olarak kullanılmaktadır.

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafından düzenlenen bir İstanbul köşesi.

İSTANBUL'UN DEĞERLENEN KÖŞELERİ

İÇİNDE yaşadığımız bu şehrin kendisini, eski zamanda barındırdığı binlerce büyük konutların ismiyle, kocaman bir konağa benzetirsek, sanırız yanlışlık yapmış olmayız.

Kocaman bir konaktı bu İstanbul. Kimi odaları Marmara denizine, kimisi Boğaziçi'ne, hatta Karadeniz'e bakar. Odalarının bazısı bir saray salonu gibi süslüdür. Ama bazısına da beton dökülmüş, toz toprak içinde kalmış, hatta kömür yığılmıştır.

İçerde ve dışarda konağın eski güzelliğine aşık olan pek çok kişi bu saray odalarıyla övünür, kömür yığılı odalarına ise üzülürler.

Yıllar arttıkça, bu konağa beton yığılan ve taş kesilen odaları arta dursun, son birkaç yıldır, yani 1979 yılından bu yana garip bir şey oldu, gönüllü bir kuruluş, kimse de kendisini zorlamadan, konağı onarmayı, temizleyip paklamayı kendisine dert edindi. Her yıl bir odasının kapalı panjurlarının açıldığını, içinin temizletilip parlatıldığını, baştanbaşa onarılıp, yeni baştan ve ona tam yakışan eşyalarıyla döşendiğini görüyor. İçinde bulunduğumuz koşullarda, neredeyse bir mucize bu.

Her yıl bir, hatta bir kaç odayı, halka, sanata ve tarihe sunan bu kuruluş, kamu yararına çalışır kurumlarımızdan en eskisi olan, 60 yıllık Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu. Onarımları, temizlikleri ve döşemeleri, başından sonuna kadar düşünüp, plânlayan ve uygulayan da, Kurumun Hukukçu ve Yazar, Genel Müdürü Çelik Gülersoy.

Sadece dört yıl içinde İstanbul'un yeniden kazandığı ve hem içten, hem dıştan ödüller alarak uluslararası bir çapa kavuşturduğu değerlerinin, 1983 başı itibarıyla özet bir dökümü şöyle:

YILDIZ PARKI

Önce kıyıdaki Çırağan Sarayı'nın, onun terkedilmesinden sonra da yukarıdaki Yıldız Sarayı'nın bahçesi olan bu koruluk, son 30-40 yılda vahşi bir görünüm almış, hatta iyi olmayan bir ün kazanmıştı. Burası birkaç yıldır, adı gibi parlak bir yıldız halinde ışıldamaya başladı. Çimenlenen geniş alanları, parke taşından yaya yolları, tarihî lâmbaları ile tam bir saray bahçesi halinde düzenleniyor.

MALTA KÖŞKÜ

Yıldız Parkı içerisinde son kalmış ki tarihî yapıdan biri olan Malta Köşkü onarıldı, bir cafe ve kokteyl salonu olarak açıldı.

PEMBE SERA

Malta Köşkü'nün yanına camdan bir salon oturtuldu. Özel demir döküm koltuklarından, pembe fanuslarına kadar pırıl - pırıl bir cennet köşesi burası. Gören bütün yabancılar, böyle bir şeyin Avrupa'da bile ender bulunduğunu ifade ediyor.

ÇADIR KÖŞKÜ

Bahçesindeki çimentoların sökülüp, traverten ve mermerle kaplanan, lâmbalarla süslenip çiçeklerle donatılan bahçeden sonra, Kurum, köşkün kendisini de bu yıl ele alıyor. Onarım, Malta Köşkü gibi çay salonu olarak halka açılacak.

SARI KÖŞK

Emirgân Parkı içerisindeki üç tarihî yapıdan Sarı Köşk tümüyle onarıldı, üst katı Belediye'ye bırakılıp, alt katı ve bahçesi pasta salonu halinde açıldı. Bunun da bütün döşemesi ve aksesuarı 19. yüzyıl üslûbunda ve en üst kalitede.

EMİRGAN KIR KAHVELERİ

Yıldız Parkında olduğu gibi, Emirgân Parkı'nda da, ucuz fiyatlı açık bir kır kahvesi halka hizmet veriyor. Ucuz ama, bu da bütünüyle tarihî üslûpta.

PEMBE KÖŞK

Emirgân Parkı'ndaki tarihî yapıların en eskisi olan Pembe Köşk'ün, belediyece başlatılmış onarımı bitirildi. Alt katı ve bahçesi bir Şark kahvesi olarak döşendi, üst katı ise bir Boğaziçi-ev müzesi olarak hazırlandı. Burada bir de Boğaziçi'ne ait kitaplar, makaleler ve resimleri toplayan görkemli bir arşiv kuruluyor.

KARİYE

Edirnekapı'da son kalmış tarihî köşelerden biri olarak, Kariye Müzesi'nin çevresi ele alındı. Burası bir İstanbul meydanı o ve mahallesi halinde, özel kişilere ait evler, daha bir dizi bakımsız ve kenarda kalmış İstanbul köşesi için de, Belediye ile temaslar sürüyor. Kurumun imkânları elverdikçe, buralara bir-bir el atılacak.

İSTANBUL'UN GEZİ YERLERİ

İstanbul, yakın jeolîk devirde, derin bir vadinin sular altında kalmasıyla oluşmuştur. Karadeniz ile Marmara Denizi'ni birleştirerek kuzeydoğu, güney-batı yönünde uzanır. Boğazın düz bir hat biçiminde uzunluğu 29,9 kilometredir. Bu uzunluk, girinti ve çıkıntıları da katılacak olursa daha da artar.

İstanbul, bu coğrafi yapısı nedeniyle eşsiz bir güzellik kazanmıştır. Her köşesi, her semti, her sokağı gezilmeye, görülmeye değerdir. Tarihi yapılarının yanısıra, eğlence yerleri, alış-veriş merkezleri ile de ilgi çeker. Boğazın her iki yakası sayısız lokanta ve gazino ile doludur. İstanbul'da piknik yapılacak, dinlenecek , günübirliğine gidilecek, kısaca gezi yerlerinin birkaçı şunlardır:

POLENEZKÖY:

Beykoz'a 25 kilometre uzaklıktaki bu orman köyü, adını Polonyalılardan almıştır. Köy halkı 1846 Kırım Savaşı'ndan kaçıp Türkiye'ye sığınan Prens Kartarinski'nin yakınlarının çocuklarıdır. Güleryüzlü, konuksever Polonezköy halkı, evlerini pansiyon ve lokanta olarak hizmete açmışlar, topraklarını değerlendirmişlerdir. Köyün en güzel mevsimi kiraz mevsimidir. Kirazının yanısıra eti, sütü ve yoğurdu ile ünlüdür. Beykoz'dan kalkan araçlarla ulaşılabilen köy özellikle hafta sonunu değerlendirmek isteyenler için idealdir.

BELGRAD ORMANI:

Sarıyer ve Büyükdere'den ayrılan, iki yanı ağaçlıklı bir yol ile gidilebilen Belgrad Ormanı, İstanbul'un en güzel piknik yöresidir. Sessiz, huzurlu bir ortam sağlayan orman, özellikle bahar aylarında dolar, taşar. Yol boyunca ve içinde çeşitli kır gazinoları, ağaç masaları, çeşmeleri, suları vardır. Menba sularının en ünlüleri Sultansuyu, Alibaba, Kefeli Suyu'dur. İstanbul'un önemli diğer iki suyu da Çırçır ve Hünkâr sularıdır. Hemen hemen karşılıklı yer alan bu iki su, hafifliği, lezzeti ve çevresindeki güzellikleri ile haklı bir ün yapmıştır.

FLORYA:

İstanbul'un Avrupa yakasında yer alan bu sahil Atatürk'ün sayesinde önem kazanmıştır. Bugün İstanbul'un deniz ve plaj kesimi olarak bilinen Florya 1935 yılında Atatürk'ün emriyle gelişmeye başlamıştır. 1935 yılının Mayıs ayında İstanbul'a gelen Atatürk, Florya yöresinde yaptığı gezide, kıyıya, denizine ve kumuna hayran kalmış ve buranın turistik bir yöre haline getirilmesi için emir vermiştir. Aynı yıl Cumhurbaşkanlığı Deniz Köşkü ile 230 hektarlık Atatürk Çamlık Ormanı'nın yapımına başlanmıştır.

KİLYOS:

İstanbul'un Karadeniz kıyısında bir başka güzel, turistik köşedir. Karadeniz kıyısında, ancak Avrupa yakasında yer alan Kilyos, yazın canlılık kazanır.

GÜLHANE PARKI:

Sarayburnu'nda, asırlık ağaçlar arasında kalan bu park, aynı zamanda İstanbul'un tek hayvanat bahçesini de barındırır. Hayvanat müzesi ile bir akvaryum un da yer aldığı Gülhane Parkı'n da büfeler, kır gazinoları vardır.

Adalar, İstanbul'un En güzel piknik köşelerinden biridir...

TÖBANKÇEK*

"harcarken para, dururken para"...

Töbankçek ile para taşıma derdi yok,
para kaybetme derdi yok, para çaldırma derdi yok,
para yıpranması derdi yok, para üstü derdi yok...

TÖBANKÇEK
BİR SÜRÜ DERDİ YOK EDİYOR.

En mühimi kart yok, fotoğraf yok, fotoğraf teşhisi yok.

TÖBANKÇEK TAM BİR ÇEK.

Üstelik Töbankçek çok kârlı, çünkü

TÖBANKÇEK FAİZ DE VERİYOR.

Töbank biriktiremediğiniz paraya
1 Ocak 1983'den itibaren % 20 faiz veriyor.
Siz de bundan sonra harcamalarınızı Töbankçek ile yapın,
harcayacağınız para ile Töbank'da para kazanın.

ÜSTELİK TÖBANKÇEK
TÖBANK GARANTİLİ.

"Siz de Töbankçek'i para gibi kullanacak,
kullanmasanız da para kazanacaksınız."

TÖBANK
"güçlü bankadır"

*Töbankçek'ler tüm yurtta, tüm Töbank şubelerinde.

A&D

Türkiye ekonomisinin kalbi: İSTANBUL

İstanbul, yalnızca büyük bir kent değil, aynı zamanda, Türkiye ekonomisinin kalbinin attığı yerdir. Toplam imâlat sanayii üretiminin yüzde 34'ü, toplam ticaret gelirlerinin de yüzde 39.6'sı İstanbul'da gerçekleşmektedir.

Sanayi ve ticaretin gelişmiş olması, ulaştırma ve hizmetler kesimlerini de peşinden sürüklemiştir. Tarım alanında ise İstanbul'un toplam içindeki payı yüzde 0.9 oranında olmasına rağmen, Türkiye'de modern "besicilik", sebze ve meyveciliğin en etkin biçimde uygulandığı illerden biridir.

Türkiye'de 1982 yılında yaratılan 8 trilyon 808.5 milyar liralık Gayrısafi yurt içi hasılanın (GSYİH) %21'i yani 1 trilyon 808.5 milyar liralık bölümü İstanbul'a aittir. İstanbul'da, kişi başına düşen GSYİH ise Türkiye ortalamasının yaklaşık iki katıdır: Türkiye'de kişi başına düşen gayrısafi yurt içi hasıla 183 bin 852 lira iken, İstanbul'da 353 bin 386 liradır.

SANAYİ

İstanbul'un yarattığı gelirin yüzde 35'i sanayiden kaynaklanmaktadır.

Kurtuluş Savaşı'ndan önce, yüzde 80'ine yabancı uyruklu kişilerin sahip olduğu 150 fabrikadan oluşan İstanbul sanayiinin bugüne kadar gösterdiği gelişme "olağanüstü" olarak nitelendirilebilir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1980 yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımına göre, İstanbul'da imalât sanayiinde faaliyet gösteren işyerlerinin sayısı 43 bin 295'i bulmuştur. İstanbul'daki işyerlerinin, çalıştırdıkları işçi sayısına göre dağılımı şöyledir:

	İşyeri sayısı
1 işçi çalıştıran	8.675
2 işçi çalıştıran	10.482
3-4 işçi çalıştıran	10.920
5-6 işçi çalıştıran	4.145
7-9 işçi çalıştıran	2.273
10'dan fazla işçi çalıştıran	6.800
toplam	43.295

SANAYİLEŞME SÜRECİ

Cumhuriyet sonrasında izlenen sanayileşme politikasında, İstanbul, tamamiyle özel kesime bırakılmış, ancak Teşvik-i Sanayi kanunu'na rağmen önemli bir sonuç alınamamıştı. Özel kesimin sanayie ilgisi, esas olarak 1953 döviz darboğazını izleyen dönemlerde yoğunlaşmış, ithalâtta meydana gelen darboğaz ve büyük kârlar, özel kesimin yavaş yavaş montaj sanayiine girmesi sonucunu doğurmuştur. 1961'den sonra getirilen teşvik önlemlerine bağlı olarak, montaj sanayii gelişerek gerçek imâlat sanayii içinde yerini almıştır. İstanbul'un büyük bir tüketici merkez olması, ticaret yolları üzerinde bulunması, sanayiin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. İstanbul'un sanayileşme sürecinde, gıda sanayii ile başlayan gelişme, daha sonra dokuma, giyim, matbaa ve madenî eşya sanayi dallarında devam etmiş, ara malı ve ağır sanayii üretime en son safhada İstanbul sanayiine katılmışlardır.

İMALAT SANAYİİNİN YAPISI

İstanbul'da imalât sanayiinin yüzde 90.5'i, özel kesim kuruluşlarından oluşmaktadır. Devlet kuruluşlarının payı ise yüzde 9.5 düzeyinde kalmıştır.

Eldeki en son veri olan 1979 yılı istatistiklerine göre, İstanbul sanayii, toplam sanayi katma değerinin yüzde 32.5'ini yaratmaktadır. Türkiye'de ücretle çalışanların yüzde 31'i İstanbul sanayiinde çalışmaktadır.

İstanbul imalât sanayii içinde ağırlıklı sanayi dalı olan **"metal eşya, makine ve teçhizat sanayii"**nde firma başına ortalama 71 işçi çalıştıran ve 9'u devlet kuruluşu olan 1179 şirket faaliyet göstermektedir. Bunlardan 472'si **"metal eşya"** dalında 213'ü (elektrik makineleri dışındaki) "makine sanayii"nde, 268'i "elektrik makinaları, âletleri ve cihazları" sanayiinde, 195'i "taşıt araçları" sanayiinde, 31'i de "meslekî ve ilmî âletler" sanayii dalında yer almaktadırlar.

Katma değerin geri kalan yüzde 16'lık bölümü ise, **"taş ve toprağa dayalı sanayii"** (yüzde 7) **"metal ana sanayii"** (yüzde 4) **"Kâğıt ve kâğıt ürünleri, basım sanayii"** (yüzde 3), **"Orman ürünleri ve mobilya sanayii"** (yüzde 2) dallarında gerçekleştirilmektedir.

500 büyük şirket arasında İstanbul'un payı...

İstanbul Sanayii Odası tarafından "Üretimden satışlar" sıralamasına göre saptanan "Türkiye'nin 500 Büyük Firması" arasında 1981 yılında, İstanbul sanayii kapsamında 251 firma bulunmaktadır.

500 büyük sanayi kuruluşunun toplam sanayi katma değerinin yaklaşık yarısını gerçekleştirdiği gözönüne alınırsa bu listede yer alan şirketlerin % 50'sinin İstanbul'da bulunması, İstanbul sanayiinin boyutları konusunda belirli bir izlenim verebilmektedir.

Türkiye'nin 500 büyük sanayi şirketi sıralamasında ilk 100ün arasında yer alan İstanbul firmaları (1981)

	Sıra	Üretimden Satışlar (milyon lira)	Bilanço kârı (milyon lira)	Personel Sayısı (kişi)
Arçelik	13	20.093	2.508	5991
Otosan	18	13.770	1.123	1814
Unilever-İş Tic. ve San. Ltd. Şti.	21	13.091	2.022	832
Bagfaş Bandırma Gübre Fab. A.Ş.	22	13.055	1.751	400
Aygaz A.Ş.	24	12.966	513	595
Otomarsan Otobüs ve Motorlu Araçlar San.	25	12.323	3.814	1605
Aksa Akrilik Kimya San. Aş.	26	11.937	1.677	913
Rabak Elektronik Bakır ve Mamulleri A.Ş.	31	10.471	1.019	1018
Tofaş	33	10.301	—453	1748
Lassa Lavstik San. Tic. A.Ş.	36	9.441	—294	1084
MAN Kamyon ve Otobüs San. A.Ş.	37	9.384	——	927
Türk Pirelli Lastikleri A.Ş.	38	9.328	3.105	758
Üniroyal	43	8.556	563	1042
İpragaz A.Ş.	45	8.245	——	436
Uzel Makina San. A.Ş.	48	7.753	1.005	1547
P.E.G. Profilo San. A.Ş.	51	7.316	302	1898
Temsa Temizlik Maddeleri San. Tic. A.Ş.	52	7.313	577	490
Goodyear Lastikleri T.A.Ş.	53	7.294	1.542	780
Oto Yol San. A.Ş.	56	6.881	——	564
Eczacıbaşı İlaç San. Tic. A.Ş.	59	6.611	520	1184
Kordsa	60	6.488	903	549
Paşabahçe Cam San. A.Ş.	63	6.222	516	2796
Mintax Deterjan San.	65	6.069	1.153	236
Aksu İplik Dokuma ve Boya Apre Fab. TAŞ.	66	6.017	389	2834
Ümran Spiral Kaynaklı Boru San. A.Ş.	67	5.999	1.319	216
Türk Demir Döküm Fab. San. A.Ş.	68	5.996		2099
Nasaş Alüminyum San ve Tic. A.Ş.	70	5.798	510	866
Bozkurt Mensucat San. A.Ş.	71	5.738	—296	2036
Netaş Northern Electric Telekom A.Ş.	75	5.354	1.606	1845
Türk Kablo	76	5.295	1.468	247
Altınyıldız Mensucat ve Konfeksiyon Fab. A.Ş.	78	5.288	625	1860
Doğuş İnşaat ve Tic. Lmd. Şti	79	5.204	1.102	1300
Marshall Boya ve Vernik San. A.Ş.	84		222	458
TOE A.Ş.	88	4.982	64	1010
Profilo San ve Tic. A.Ş.	89	4.757	11	862
İşkur A.Ş.	91	4.544	102	299
Roche Müstahz. San. Ltd. Şti.	92	4.426	416	496
Çanakkale Seramik A.Ş.	94	4.419	940	2536
Erciyas Biracılık ve Malt San. A.Ş.	95	4.304		
Fako İlaçları A.Ş.	96	4.282	1.031	443
Trakya Yağ San. A.Ş.	99	4.256	324	519
		4.135	56	435

GAYRİSAFİ MİLLİ HASILADA İSTANBUL'UN FAALİYET KOLLARI İTİBARİYLE PAYI

	Yüzde
Tarım	0.91
Sanayi	31.73
İmalat sanayii	33.54
İnşaat	16.10
Ticaret	39.60
Ulaştırma	24.88
Mali müesseseler (Banka, banker, sigorta)	24.39
Konut geliri	26.09
Serbest meslekler ve hizmetler	22.46
Devlet hizmetleri	14.00
İthalat vergileri	31.19
Gayrisafi yurt içi hasıla	21.23

Kaynak: Erdoğan Özötün Türkiye'de Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (İller itibariyle, 1978)

İstanbul'un yarattığı GSYİH içinde çeşitli faaliyet kollarının payları.

	Yüzde
Tarım	1.3
Sanayi	35.14
İmalat San.	32.75
İnşaat	3.91
Ticaret	25.34
Ulaştırma	10.30
Mali müesseseler (Banka vs.)	3.49
Konut	5.48
Serbest meslek ve hizmetler	5.52
Devlet hizmetleri	6.89
İthalat Vergisi	4.64

Kaynak: Erdoğan Özötün (Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, İller itibarıyla 1978)

İSTANBUL'DA İMALÂT SANAYİİNİN YAPISI

	İşyerlerinin dağılımı (yüzde)	Ücretli işçilerin dağılımı (yüzde)	Katma değerin dağılımı (yüzde)
Özel	99	89	90.5
Devlet	1	11	9.5
Toplam	100	100	100
Sektörlerin payları			
gıda, içki, tütün sanayii	8	10	10
Dokuma, giyim ve deri san.	22	28	19
Orman ürünleri ve mobilya san.	2	1	2
Kâğıt, kâğıt ürünleri ve basım sanayii	5	4	3
Kimya sanayii, petrol, kömür kauçuk ve plastik mamulleri san.	17	12	19
Taş ve toprağa dayalı san.	4	6	7
Metal ana sanayii	7	4	4
Metal eşya, makina imalât san.	33	34	34
Toplam	100	100	100
Toplam sayı	3.566	248.026	119.928.085.000 TL.

(Kaynak: DİE, Yıllık İmalât Sanayii Anket Sonuçları, 1979)
NOT: Anket kapsamına, 10 ve 10'dan fazla işçi çalıştıran işyerleri alınmıştır.

Yeşilköy Havalimanı'nın yeni inşaatı tamamlandığında yolcu taşımacılığının yanısıra kargo hizmetleri de rahatlayacak...

500 BÜYÜK KURULUŞ ARASINDA YER ALAN 251 İSTANBUL FİRMASININ TOPLAMDAKİ PAYI (BİN TL.)

	500 Firma	İstanbul firmaları	Yüzde
Üretimden satışlar	2.110.453.026	650.061.195	30.8
Satış hasılatı	2.672.714.203	717.569.524	26.8
Bilânço kârı (Vergiden önce)	153.728.994	65.296.001	42.4
Öz sermaye	484.429.713	146.025.910	301
İstihdam	519.533	125.158	24.0

İSTANBUL'DAKİ 251 KURULUŞUN İLK 500 ARASINA GİREN 431 ÖZEL SEKTÖR FİRMASI İÇİNDEKİ YERİ (BİN TL.)

Üretimden satışlar	1.083.419.528	650061195	60.0
Satış hasılâtı	1.176.586.523	717569524	60.9
Bilanço kârı (VÖ)	96.658.093	65296001	67.5
Öz sermaye	225.479.133	146025910	64.7
İstihdam	224.225	125148	55.8

Türkiye'nin en büyük sanayi odası İSO :

Türkiye'nin en büyük sanayi odası: İSO "Odalar ve Ticaret Borsaları"na ilişkin 5590 sayılı yasa çerçevesinde, 1952 yılında 603 üye ile kurulan İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) üye sayısı, 1982 yılı sonunda 6.549'a ulaşmıştır. Muharrik kuvvet kullananlarda beş, kullanmayanlarda on kişiden fazla işçi çalıştıran firmaların üye olduğu İSO, Türkiye'de üye sayısı en yüksek Sanayi Odası'dır. İSO'da, 40 meslek grubu vardır. 5590 sayılı yasa kapsamındaki diğer odalar gibi, İSO'da tüzel kişiliği olan ve meslekî kuruluş niteliğinde bir kamu kurumudur.

Türkiye'nin en eski meslekî kuruluşu: İTO

Türkiye'nin en eski meslekî kuruluşu: İTO

14 Ocak 1982 tarihinde, kuruluşunun 100. yılını tamamlayan İstanbul Ticaret Odası, 1882 yılında Padişah II. Abdülhamid zamanında "Dersaadet Ticaret Odası" adı altında kurulmuştur. Kurulunda 600 tüccar üyesi bulunan oda, daha sonraki tarihlerde tarımı, 1925 tarihinde çıkarılan 655 sayılı yasa ile sanayii de bünyesine alarak "İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası" adı altında faaliyetlerini sürdürmüştür. 1950 yılında 5590 sayılı "Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları ve Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Kanunu" yürürlüğe girdikten sonra, 1952 yılında oda bünyesindeki büyük sanayiciler "İstanbul Sanayi Odası" adı altında bir başka oda oluşturmuşlardır. Bundan sonra, odanın adı "İstanbul Ticaret Odası"na dönüştürülmüştür.

1982 yılı sonunda, üye sayısı 90 bini aşmış bulunan oda kapsamında, yalnızca tüccarlar değil, inşaatçılar, müteahhitler 5'den az işçi çalıştıran küçük sanayiciler de bulunmaktadır. İTO'da 81 meslek grubu vardır.

TİCARET

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ülkenin ticaret merkezi olan İstanbul, bu niteliğini günümüzde de korumaktadır. Türkiye'nin ticarî gelirlerinin yaklaşık yüzde 40'i İstanbul'da gerçekleşmektedir.

Devlet İstatistik Enstitüsü 1980 genel sanayi ve işyerleri sayımı sonuçlarına göre, İstanbul'da toplam 57 bin 268 ticarî işyeri bulunmaktadır. Bunlardan 10 bini toptancı, 47 bini de perakendecidir.

İstanbul'da toptan ticaretin özel bir önemi vardır: Sanayi ürünlerinin Anadolu'ya dağıtımı toptancılar kanalıyla yapılır. Ayrıca, toptancı kesim, büyük il nüfusunun tarım ürünü gereksinimini Anadolu'dan karşılar. İstanbul'da bulunan 10 bin toptancıdan yaklaşık yarısı, yani 4 bin 458'i dokuma ve giyim dalında faaliyet göstermektedir. Bu kesimde, manifaturacılar, İstanbul'un Sultanhamam semtinde yoğunlaşmış, konfeksiyoncu toptancılar ise, son bir-iki yıldır Osmanbey semtinde yeni bir merkez oluşturmuşlardır.

Istanbul'un toptan ticaretinde sayıları 1106'yı bulan işyeri, makina, teçhizat,motorlu araçlar, elektrik cihazları ve yedek parça dalında faaliyet göstermektedir. Bunlar, Istanbul'un toptan ticaretinde ikinci sırayı almaktadırlar. Üçüncü sırada ise, 973 işyerinde faaliyet gösteren ticaret komisyoncuları, kabzımallar ve ticaret ajanları gelmektedir. İstanbul'da gıda maddeleri dalında 848 toptancı, kereste ve inşaat malzemelerinde 336, cam züccaciye ve seramik dalında da 302 toptancı firma bulunmaktadır. Gıda maddeleri ile ilgili toptancılar Eminönü Balıkpazarı'nda, inşaat malzemeleri toptancıları da Perşembe Pazarı'nda yoğunlaşmışlardır.

İstanbul'daki toplam 47 bin 170 perakendeci tüccardan 18 bin 446'sı (yüzde 39'u) gıda dalında faaliyet göstermektedir. Geri kalan ticarî işyerlerinden 8 bin 772'si dokuma ve giyim dalında, 7 bin 206'sı mobilya, mefruşat dalında, 3 bin 463'ü kereste ve inşaat malzemeleri dalında, 2 bin 863'ü makina ve motor dalında, 1562'si eczacılık, parfümeri ve ıtriyatçılık dalında, 1183'ü de yakacak dalında faaliyet göstermektedir.

Sanayi yoğunluğuna bağlı olarak, İstanbul'un ödediği Kurumlar Vergisi Türkiye toplamının yarısını aşmaktadır. 1981 yılı şirket kazançlarından Kurumlar Vergisi tahakkuku 169 milyar 695.5 milyon lira düzeyinde olan İstanbul ilinde Türkiye Kurumlar Vergisi toplamının % 60'ı elde edilmektedir.

İstanbul'da 1981 yılı kazançlarından tahakkuk eden Gelir Vergisi miktarı ise 113 milyar 822.8 milyon lira, Türkiye toplamının yüzde 36'sıdır.

İTHALAT-İHRACAT

İstanbul Sanayi Odası'na üye firmaların sanayi ürünü ihracatı 1973 yılında 99.7 milyon dolar, 1977'de 238.7 milyon dolar iken, 1981 yılında 777 milyon dolara yükselmiştir.

İstanbul'un toplam ihracatı ise 1980 yılı Devlet İstatistik Enstitüsü Dış Ticaret Yıllığı verilerine göre 1 milyar dolar dolaylarındadır. 1980 yılında 2.9 milyar dolar olan Türkiye'nin toplam ihracatı içinde İstanbul'un payı yüzde 36 olmuştur.

İstanbul'un Türkiye'nin toplam ithalatı içindeki payı da yüzde 36 dolaylarındadır. 1980 yılında İstanbul'dan 2.7 milyar dolarlık ithalat yapılmıştır. Aynı yıl Türkiye'nin toplam ithalatı ise 6.7 milyar idi.

İSTANBUL TİCARET ODASI'NIN 1981 YILI İHRACAT REKORTMENLERİ (İLK 17 FİRMA)

Firma adı	1981 ihracatı (milyon dolar)
THY A.Ş.	244.6
Enka Pazarlama	85.—
Otomarsan	61.6
Ram Dış Ticaret	60.—
Ak-Pa Tekstil	51.—
Paşabahçe Tic. San.	21.1
Çukurova Dış Ticaret	20.—
Cam Pazarlama A.Ş.	18.8
Şark Halıları	18.8
Lassa Lastik San. ve tic.	17.9
Sönmez Dem. Tic.	17.7
Transtürk Export A.Ş.	17.2
Ulusoy Beyn. Nakliyat, Turizm	14.6
Er-Nak Nakliyat	13.3
Batı Pazarlama	13.3
Ulusoy Otom. San. ve Tic.	12.5
Batılılar Giyim San. ve Tic.	12.3

BÜYÜK İŞ ADAMLARININ DERNEĞİ: TÜSİAD

Türkiye'nin önde gelen işadamlarından 211 üyeye sahip olan Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) ağustos 1971'de İstanbul'da kuruldu.

Kuruluş amacı, Türkiye'nin demokratik ve planlı bir düzen içinde kalkınıp, Batı uygarlık seviyesine ulaştırılmasına katkıda bulunmak olan derneğin 211 üyesi olmasına karşın, bu üyeler aracılığıyla temsil ettiği kuruluşların sayısı 1000'i aşmaktadır. TÜSİAD, üyeleri aracılığıyla, üretim ve istihdam açısından büyük imalât sanayiinin yarısını temsil etmektedir.

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Ortadoğu'nun en yoğun kara, deniz ve hava trafiğinin düğüm noktasını teşkil eden bu eşsiz ilimizde Türk Ticaret Bankası 55 yıldan beri sorumluluğunu en iyi şekilde yerine getirdiği inancı içinde görevine büyük bir ciddiyet ve titizlikle devam etmekten mutludur.

İSTANBUL İL MERKEZ ŞUBELERİ

İstanbul, Aksaray, Allbeyköy, Altınbakkal, Altıyol, Avcılar, Bahariye, Bahçelievler, Bakırköy, Balat, Balıpaşa, Balmumcu, Bayrampaşa, Bebek, Beşiktaş, Beykoz, Beyoğlu, Bostancı, Cevizli, Cihangir, Çağlayan, Çapa, Çarşıkapı, Çiftehavuzlar, Dolayoba, Erenköy, Esenler, Etiler, Eyüp, Fatih, Feneryolu, Fındıklı, Fikirtepe, Galata, Galatasaray, Gayrettepe, Gaziosmanpaşa, Gedikpaşa, Göztepe, Gültepe, Güngören, Halıcıoğlu, Hasırcılar, İncirli, Kadıköy, Karagümrük, Kartal, Kasımpaşa, Kocamustafapaşa, Kocasinan, Kurtuluş, Küçükçekmece, Küçükköy, Küçükmustafapaşa, Küçükpazar, Küçükyalı, Lâleli, Levent, Mahmutpaşa, Maltepe, Mecidiyeköy, Nişantaşı, Nuruosmaniye, Örtaköy, Osmanbey, Paşabahçe, Pendik, Perşembepazarı, Rami, Rızapaşa, Sarıyer, Sefaköy, Sirkeci, Site, Suadiye, Sultanhamam, Şirinevler, Şişhane, Şişli, Taksim, Tarlabaşı, Teşvikiye, Topçular, Tophane, Ümraniye, Üsküdar, Yeldeğirmeni, Yenibosna, Yenişehir, Yeşilköy, Yüksekkaldırım, Zeytinburnu.

İstanbul İli Şubeleri

Büyükçekmece, Çatalca, Silivri, Tuzla, Yalova.

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

İLÇELERİNİ TANIYALIM

ÜSKÜDAR

"Bana arkadaşlarını söyle, ben de sana kim olduğunu söyleyeyim" derler ya hani. Biz de bu yoldan giderek, Üsküdarlılar'dan kısaca bahsederek Üsküdar'ı tarif etmeyi yeğledik

Örneğin, Üskadar'da bir sokak vardır. Harem ile Salacak'ı denize paralel olarak bağlar. Uzunluğu yaklaşık 1.5 kilometre kadardır. Kayalıklarla kaplı sahilin yamaçlarını süsleyen çam ağaçları ile donanmış bayırın hemen bitimindedir. İşte Sultanahmet Camii minarelerinin arasından batan güneşin ufuklara kadar yayılan kızıllığının en güzel seyredilebildiği bu daracık sokağın 1950'li yıllardaki sakinlerini şöyle bir gözden geçirelim:

Burhan Felek, Ali Ulvi, Mahmut Baler, Vâlâ Nurettin, Ecvet Güresin, Nedret Selçuker, Avni Anıl, Niyazi Sayın, Bülent Ecevit, Nazlı Ecevit, Bülent Ulusu, Refik Tulga, Muhsin Batur.

"İhsaniye Çit Sokağı" derler, bu sahil boyu uzanıp giden ve tarihlerde bahçeli, küçücük ahşap evlerin düzenli bir biçimde sıralandığı bu arnavut kaldırımlı yolun adına.

Aslında Üsküdar, bunca değerli ismi yetiştirmiş bir ilçemiz olduğu halde, Üsküdarlılar'ın ortak özelliği "alçak gönüllülük"tür.

Üsküdar ilçesinin çok eski bir geçmişi olup, çeşitli devletlerin elinde bulunmuş ve çeşitli medeniyetlere sahne olmuştur.Evvelce mutasarrıflık olan Üsküdar, 1876'da Mithat Paşa tarafından meşrutiyetin ilanı ile İstanbul'da mutasarrıflıkların kaldırılması üzerine şehremanetine bağlanmıştır. 1926 Mülki Teşkilât Kanunu ile İstanbul'un bir ilçesi olmuştur. Marmara bölgesinin iklim karakterine sahip olan ilçe doğuda Kartal, batıda Boğaziçi, kuzeyde Beykoz ve güneyde Kadıköy ilçesi ile çevrilidir.

186 km2'lik bir alana yayılan ilçenin, altı köyü, 58 mahallesi olup, 1980 genel nüfus sayımına göre 366 bin 186 nüfusu vardır. İlçe, daha ziyade memur, işçi, emekli, küçük sanat ve ticaret erbabının yerleştiği bir bölgedir. Ticarî hayatı oldukça canlıdır... Son yıllarda endüstriyel hayatta hareket kazanmış ve sanayi tesisleri hızla çoğalmaya başlamıştır. Ümraniye ve Dudullu kesimi âdeta küçük sanayi bölgesi haline gelmiştir.

"Senelerdir geçmedimdi Üsküdar'a. İstanbul'un bozulmamış bir semtidir. İnsanları namuslu fikaradır. Bir tatlıca İstanbul köylüsüdürler. Bazen İstanbul'da meyhanede, kahvehanede başka türlü bir delikanlıya rastlarım. "Ulan" derim, kendi kendime, "Şu oğlan ne Çeşmemeydanlı, ne Edirnekapılı, ne de Karagümrüklü; olsa olsa Üsküdarlıdır." Doğru çıkar.
— Hakkın var, Saffet, Üsküdarlı bir başka şehirliye benzer. Bana öyle gelir ki, Üsküdar'da hiç zengin oturmaz. Üsküdar'ın külhanbeyi olur ama, zıpırı, edepsizi olmaz. Sanki burada ne haine, ne nanköre, ne de kancık adama rastlanır. Üsküdar'ın delisi bile sakin, zararsız olur, gibime gelir.
— Üsküdar, İstanbul'dan Diyarbakır kadar uzaktır.
— Vallahi öyle. Meselâ Kadıköy'lüdede Kadıköylüyüm diyen bir taraf vardır ama, ne olsa Beyoğlu tarafı, İstanbul tarafı insanıdır. Halbuki adam, Üsküdarlı ile iki kelime konuşur konuşmaz, "Hemşehrim, sen Üsküdarlısın" deyiverir. Kendine has bir konuşuşu, gülüşü, giyinişi vardır Üsküdarlının. Nasıl biz, Karadenizliyi lisanından hemen çakarsak, kendim için söylemiyorum ama, adamı, Üsküdarlıyı daha iki lakırdı eder etmez, anlayıverecek sanırım."

SAİT FAİK
«KUMPANYA»DAN

Ötmekte fecre karşı horozlar birer birer
Geçtikçe her dakika belirmektedir seher
Bilmem kaçıncı fecri vatan toprağında, biz
Görmekte şimdi bir yaşatan vecd içindeyiz.

Etrafı okşuyor mayısın taze rüzgârı;
Karşımda köhne Üsküdar'ın dost ışıkları...

YAHYA KEMAL BEYATLI

Üsküdar ilçesi...

SİLİVRİ

İstanbul'a 70 kilometre uzaklıkta bulunan Silivri ilçesinin yüzölçümü 778kilometrekare, nüfusu 53 bin 32'dir.

Tarihî Milat'tan önceki dönemlere kadar uzanan Silivri bugün İstanbul'un sayfiye yerlerinden biridir. Milat'tan önce 440 yılında Yunanlılar tarafından zaptedilmiş, daha sonra Makedonyalılar ile Romalıların eline geçmiştir. Bizans İmparatoru Anastasiüs kenti korumak için Silivri'nin iki kilometre batısından başlayarak Karadeniz'e kadar 60 kilometre boyunca uzanan surlar yaptırmıştır. Bu surların bugün kalıntıları kalmıştır.

Silivri, daha sonraki dönemlerinde Araplar, Bulgarlar, Peçenekler ve Macarlar'ın saldırılarına uğramış, İstanbul'un fethinden sonra Osmanlıların eline geçmiştir. Bir inanışa göre Silivri, Bizans gelenekleri gereği imparator düğünlerinin yapıldığı yerdir. Bizans İmparatoru Kantakuzenos'un kızı ile Orhangazi'nin de düğünleri burada yapılmıştı.

Silivri'de bugün geçmişten kalan eserlerin arasında en önemlileri Mimar Sinan'ın köprüsü ile bir camiidir. Mimar Sinan'ın üç gözlü köprüsü ile kalfasının yaptığı 33 gözlü büyük köprü bugün bile ayaktadır. Pirî Mehmet Paşa Camii ise Kanunî'nin sadrazamı tarafından kende adına yaptırılmıştır.

Bugün ilçe merkezi deniz kıyısında olan Silivri, İstanbul'a doğru turistik tesis, siteler ve plajlarla uzanır. 70 kilometrelik İstanbul - Silivri kıyısının adeta tamamı dolmuş, özellikle yaz aylarında kalabalık nüfusu ile sayfiye ve eğlence yeri olmuştur. Yoğurdu ile ün kazanan Silivri'nin en önemli plajı ise Selimpaşa'dır.

ŞİLE

Şile, İstanbul'a 70 kilometre uzaklıktadır. Yüzölçümü 736 kilometrekare, nüfusu 20.424'dür.

İstanbul'un Karadeniz kıyısında yer alan ve turizme katkısı ile önem kazanan Şile'nin ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Bazı tarihçilere göre Milat'tan önce yedinci yüzyılda bugün Tersane adıyla anılan küçük körfezin kıyısında küçük bir balıkçı köyü olarak kurulmuştur.

Bilinen tarihî Perslerle başlayan Şile yüzyıllar boyu çeşitli akınlara uğramıştır. Sırasıyla Persler, Romalılar ve Bizanslıların egemenliği altına girmiştir.

Türkler tarafından ele geçirilmesi Yıldırım Beyazıd döneminde gerçekleşen ilçe, Birinci Dünya Savaşı sonunda İngilizler'in denetimine bırakılmıştır. 7 Ekim 1921 tarihinde ise Türkler tarafından geri alınmıştır.

Arazisinin yüzde 75'i ormanlık olan Şile'de tarım oldukça az gelişmiştir. Şile ilçesinin turizmin yanı sıra en önemli geliri, kendi adıyla anılan bezidir. Aynı zamanda ihraç da edilen Şile Bezi yalnızca Türkiye'de değil, dünya çapında ün yapmıştır.

Yaz aylarında oldukça hareketlenen Şile, Karadeniz kıyılarında kumsallarının güzelliği, otel ve motelleri, hatta çok sayıda pansiyonu ile turizme hizmet vermektedir. İstanbulluların yaz ayları ile hafta sonlarını değerlendirdiği çok güzel bir ilçesidir. Son yıllarda yalnızca merkezi değil, bucak ve köyleri de değerlendirilmeye başlanmıştır. Üsküdar'dan başlayan karayolu, asfalt ve ağaçlıklıdır. Deniz kıyısındaki mağaraları, geniş kumsalı ve ince kumu aranan özelliklerdir.

YALOVA

İstanbul'un karadan bağlantısı olmayan ve Bursa'nın ilçeleriyle sınırlarını çizen tek ilçesidir. Bursa'ya bağlı bir ilçe iken, Atatürk'ün isteği ile 1930 yılında İstanbul'a bağlanmıştır.

Yalova'nın bilinen tarihî Milat'tan önce 3 bin yıllarına kadar uzanır. Eski Yunanlılar zamanında Pitiya olarak bilinen kent, Roma ve Bizans dönemlerinde kaplıcaları ile büyük ilgi görmüş ve parlak bir geçmiş yaşamıştır.

Bizanslılardan sonra bir süre Selçukluların egemenliği altında kalan Yalova, Haçlı Seferleri sırasında yakılıp yıkılmış, 1307 yılında ise Osmanlıların eline geçmiştir. Osman Bey'in komutanlarından Yalvaçoğlu tarafından zaptedilen kent, Helenapolis adı değiştirilerek Yalakova adını almış daha sonra Yalıova ve Yalova olarak anılmıştır.

İlçe merkezi de deniz kıyısında olan Yalova'nın en önemli gelir kaynağı tarım ve seracılıktır. Kaplıcaları ile ünlü ilçe, diğerleri gibi yaz aylarında canlanır, nüfusu artar ve özellikle iç turizme hizmet verir.

İlçenin adını taşıyan Yalova kaplıcaları, ilçe merkezine 12 kilometre uzaklıktadır. Özellikle romatizmalılar için iyi olduğu bilinen kaplıcaları bugün güzel birer tesis haline getirilmiştir. Yalova'dan dolmuş, taksi ve minibüslerle ulaşılabilen bu yöre otel, motel, pansiyon ve lokanta açısından oldukça gelişmiştir. Atatürk'ün emriyle onarılan kaplıcaları, çiçek bahçeleri, otelleri, Gökçedere ve Üvezpınar köyleri görülmeye değerdir.

Yalova'nın turistik açıdan önemli bir başka merkezi ise Çınarcık'tır. İlçeye 18 kilometre uzaklıkta olan Çınarcık da turistik tesisleri ve İstanbulluların sayfiye evleri de dikkat çeker.

İstanbul'dan Yalova'ya İzmit Körfezi'nden dolaşılarak ulaşıldığı gibi, arabalı ve yolcu vapurları ile de gidilebilir. Deniz Yolları'nın buraya sürekli tarifeli seferler düzenlenmesi, Yalova - Kartal ve Yalova - Darıca arabalı vapur seferleri ve ilçenin Bursa yolu üzerinde bulunması canlılığını korumaktadır.

Silivri...

ULUSLARARASI
ETAP
OTELLERİ,
ÜÇ BÜYÜK KENTİMİZDE
DÖRT BÜYÜK OTELİ İLE
İYİ HİZMET
VERMENİN
GURURUNU YAŞAMAKTADIR.

ETAP
MOLA İSTANBUL İZMİR MARMARA

İstanbul, Türk sporunun beşiğidir...

Galatasaraylı futbolcular...

İSTANBUL, Türk sporunun beşiğidir. Modern Türk sporlarında dağcılık ve kayak dışında ne kadar spor varsa hepsi İstanbul'da doğup gelişmiştir. Ve buradan bütün yurda yayılmıştır.

İstanbul'da modern sporlardan önce de spor vardı. 1453'te İstanbul'un fethinden hemen sonra Fatih Sultan Mehmet tarafından Haliç sırtlarında Okmeydanı'nı yaptırmasıyla başlayan tarihî spor faaliyeti daha sonra kürek yarışları ve güreş müsabakaları, hatta koşularla sürmüştür. İstanbul'un çeşitli köşelerindeki pehlivan tekkeleri ile Okmeydanı'ndaki Okçular Tekkesi de yüzyıllar boyunca İstanbul'un güreş ve okçuluk merkezleri olmuştur.

Modern sporların Türkiye'ye gelişi İstanbul üzerinden olmuştur. Geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısında başlayan bu geliş içinde bulunduğumuz yüzyılın ilk yıllarına kadar sürmüştür.

Modern sporlardan İstanbul'a ilk gelen cimnastik olmuştur. Sultan Abdülaziz tarafından Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde batılı öğretim yapan Galatasaray Lisesi "Mekteb-i Sultanî" adı altında faaliyete geçirilirken tüm öğretim üyeleri de Fransa'dan getirtilmişti. Fransa'dan gelen öğretim üyeleri arasında bulunan M. Moiroux adındaki Beden Eğitimi öğretmeni, Türkiye'de ilk modern sporun cimnastik ile temelini atan kişi olmuştur.

M. Moiroux'un en yetenekli öğrencisi olan Ali Faik Bey, 1874 yılında mezun olur olmaz Mekteb-i Sultanî'de öğretim üyesi olarak görev almış ve hocası M. Moiroux'un açtığı yoldan yürüyerek modern cimnastik sporunun ülkede yerleşip kökleşmesinde önemli etken olmuştur. Ali Faik Bey, 1924 yılında aralıksız yarım yüzyıla yakın bir süre bu görevde kalmış ve "Faik Hoca" adıyla anılırken yüzlerce sporcu ve cimnastikçi yetiştirmiştir. Askerî okullarda da yine Faik Bey'in arkadaşı olan Mazhar Hoca (Kazancı), cimnastik sporunun kökleşmesini sağlayan kişi olmuştur. Faik (Üstünidman) ve Mazhar (Kazancı) hocalar Türkiye'de âletli cimnastik sporunun temelini atan kişiler olmuşlar, bu arada Faik Hoca'nın öğrencilerinden Selim Sırrı (Tarcan) Yüksek Beden Eğitimi öğrenimi için devlet tarafından gönderildiği İsveç'te "âletsiz cimnastik" olan İsveç cimnastiğini benimsemiş ve yurda dönüşünde Erkek Öğretmen Okulu'na beden eğitimi öğretmeni olurken âletsiz cimnastiğin Türkiye'ye yayılmasını sağlamıştır.

Türkiye'ye başta futbol olmak üzere yelken, tenis, hokey, kriket burada yerleşmiş ve ticaretle meşgul olan İngiliz aileleri tarafından sokulmuştur. Basketbol ve voleybol gibi takım sporlarının Türkiye'ye girişinde de Amerikalılar tarafından İstanbul'da açılan Y.M.C.A. (Young Men's Christian Association/Genç Hıristiyanlar Birliği) örgütünün spor şubesi başrolü oynamıştır.

Türkiye'de ilk futbol maçları, geçtiğimiz yüzyılın son yıllarında Kadıköy ve Moda'daki çayırlarda İngiliz aileleri arasında oynanmıştır. Daha sonra çevredeki Rum ve Ermeni gençleri de takımlar kurarak İngilizlerle futbol oynamaya başlamışlardır.

Kadıköy ve Moda çayırlarındaki iddialı futbol maçlarını izleyen Türk gençleri tüm arzu ve heveslerine rağmen buna cesaret edememişlerdir.

Ailelerde hâkim olan taassup, topa Hazret-i Ali'nin tekmelenen kafası gözüyle bakarken, devrin istibdat rejimi de Türk gençlerini bir araya gelip takım kurmaktan men eylemiştir. Buna rağmen Kadıköylü bir avuç Türk genci, arkadaşları Mekteb-i Bahriye (Deniz Harp Okulu) öğrencisi Fuat Hüsnü ve Hariciye memuru Reşat Danyal beylerin öncülüğünde bir araya gelerek bir takım kurmuşlardır. Gençler, hafiyelerin takibinden kurtulmak için takımlarına "Black Stocking / Siyah Çoraplılar" gibi bir İngiliz adı vermişler, ancak buna rağmen daha ilk maçlarında hafiyeler tarafından basılmışlardır. Kaçanlar kurtulmuş, kaçamayanlar ise "...Rumlarla aynı elbiseyi lâbis oldukları halde karşılıklı kaleler kurup top endaht talimi yaptıklarından..." sarayın gözünde tehlikeli insanlar olarak görülüp sürgün edilmişlerdir. Bu gençlerden Fuat Hüsnü (Kayacan) daha sonra İngilizlerin Kadıköy takımında "Bobby" takma adı altında futbol oynamıştır.

Sistemler, Hizmetler, Kazanclar Bankası

işadamına

- Ön Finansman Sistemi
- Dış Finansman Merkezi
- Günlük İhracat Bülteni
- Ekspres Döviz Transferi
- İhracat Kredisi
- TIR, Gemi Taşımacılığı İçin Yatırım Kredisi
- Kabul Kredisi

işçiye

Dünyalık Hesabı

- Dünyalık Hesabı
- TÇM Hesabı
- DÇM Hesabı
- Özel Teleks Köprüsü

tasarruf sahibine

Meşhur Faiz

- Otobank
- Ücretsiz Tahsilat
- Meşhur Faiz
- Bank-Çek
- Aylık Faizli Mevduat Sertifikası
- Terminal Bankacılık
- Hediye Çekleri
- Kıbrıs Seyahat Çeki
- Tarım Kredisi

bankacılığa

- Kemal Has Eğitim Merkezi
- Kambiyo Okulu
- Genç Emekliler Dergisi
- Aylık İktisat Bülteni
- Ekonomik Araştırmalar, Merkezi Panelleri
- İstanbul Bankası Spor Kulübü
- Sanat Sergileri

İstanbul Bankası, özgün hizmetler yaratır.
Ekonomimizin ihtiyaçlarını karşılamak için.
Tasarruf sahibine, işadamına en yaygın hizmeti,
en büyük güvenceyi, en verimli kazancı sunmak için.
Hem ülkemizin,
hem tasarruf sahibimizin kazanması için.
HER ZAMAN. EN BÜYÜK GÜVENCEYLE.

İSTANBUL BANKASI

Kazandırır

Fenerbahçe futbolcuları...

Beşiktaş futbolcuları...

Türkiye'de ilk Türk spor kulübünün 1903 yılında İstanbul'un Beşiktaş semtinde kurulduğu görülmüştür. Saray Nâzırı Osman Paşa'nın oğulları Mehmet Şâmil (Şaplı) ve Hüseyin Bereket beylerle arkadaşları Mazhar Hoca (Kazancı), Ahmet Fetgeri (Aşeni), Nâzım Nazif (Ander) ve Tayyareci Fethi beyler, cimnastik sporuyla meşgul olmak üzere Osman Paşa'nın Serencebey yokuşundaki konağında "Beşiktaş Osmanlı Cimnastik Kulübü"nü kurmuşlar ve bu konakta çalışmalarına başlamışlardır. Saray Nâzırı gibi devrin en önemli bir şahsiyetinin konağında yapılan bu çalışmalar, saray hafiyelerinin de takibinden uzak kalmıştır. Bu konakta başta kurucu durumundaki kişiler olmak üzere bir avuç genç cimnastik, ağır kaldırma ve eskrim çalışmalarıyla meşgul olmuşlardır.

1905 yılında Galatasaray Lisesi onuncu sınıf öğrencilerinden Ali Sami (Yen), Asım Tevfik (Sonumut), Emin Bülend (Serdaroğlu), Celal (Şehit), Bekir (Bircan), Tahsin Nahit, Cevdet (Kalpakçıoğlu) ve Abidin Daver (Dav'er) beyler Mehmet Ata Bey'in edebiyat dersi sırasında bir futbol takımı kurmaya karar vermişler ve bu yolda ilk adımlarını atmışlardır. Bu ilk adım, yalnız Türk gençlerinden ilk futbol takımını ortaya çıkarmakla kalmamış, aynı zamanda Türkiye'nin en büyük kulüplerinden biri olacak Galatasaray'ı da ortaya çıkarmıştır.

1907 yılı ilkbaharında da Kadıköylü gençlerden Nurizâde Ziya (Songülen), Ayetullah ve Bahriyeli Necip (Okaner) beylerin kişisel çabaları ve onlara katılan Kadıköylü gençlerin bir araya gelmeleriyle Türkiye'nin en büyük kulüplerinden biri olacak Fenerbahçe doğmuştur.

1908 yılında Meşrutiyet'in ilânı Türk gençlerine spor yapma ve cemiyet kurma serbestisi tanıyınca, Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe kulüpleri resmen tescillerini yaptırmışlar ve İstanbul'un hemen her semtinde birer spor kulübünün ortaya çıktığı görülmüştür. Bu kulüplerin hemen hepsinde futbol ön planda yer almış, hemen hemen her kulüp futbol kulübü olarak kurulmuştur. Bu arada tek cimnastik kulübü durumundaki Beşiktaş'ta da 1910 yılında Ahmet Şerafettin Bey'in (Merhum Şeref) kişisel çabasıyla bir futbol takımının kurulduğu görülmüştür.

1908 yılında Vefa İdadisi'nin çatısı altında Vefa, Üsküdar'da Burhan Felek ve arkadaşları tarafından Anadolu, Beykoz'da da semtin gençleri tarafından Beykoz kulüpleri kurulmuş, bunları 1911'de Süleymaniye, 1921'de Kasımpaşa kulüplerinin kurulması izlemiştir.

1923'te Cumhuriyet'in ilânı ve Türkiye Spor Cemiyetleri İttifakı'nın kuruluşu ile sporda büyük hamleler dönemine girilmiş, bunun sonucu olarak da İstanbul pek zengin bir spor faaliyetine kavuşmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'ndaki acı yenilgiyi izleyen mütareke ve İstanbul'un o karanlık işgal günlerinde spor geniş bir ilgi görmüştür.

Yine mütareke ve işgal yıllarında yabancı boksörlerin kendi aralarında yaptıkları maçlar halk arasında ilgi uyandırmakla kalmamış, Türk gençlerini de ringlere çekmiştir. Kısa zamanda sivrilip ortaya çıkan Türk boksörlerinin işgal kuvvetlerine mensup boksörler karşısında elde ettikleri galibiyetler de ayrı bir heyecan ve millî sevinç vesilesi olmuştur. Atatürk'ün alnından öptüğü Türk casusu olmakla maruf ve "İngiliz Kemal" adıyla anılan Esat Tomruk, Sabri Mahir, Mazlum Kemal ve Hilmi Hoca bu yıllarda ünlerini yapan ilk Türk boksörleri olmuşlardır.

Bisiklet de mütareke senelerinde parlayan spor dallarından biri olmuştur. Bu dalda da sportif faaliyeti arasında bisiklet sporuna ilk yeri veren Fenerbahçe Kulübü'nün katkısı büyük olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında İstanbul'da tenis, atletizm ve yelken dallarında büyük bir faaliyet göze çarpmıştır. Silifkeli Şükrü Halil (Dölek), Fenerbahçeli Selâhattin ve Dr. Nurettin (Otmar-Savcı) ve Asım gibi isimler Türkiye'de atletizmin öncüleri olarak Kadıköy çayırlarında ilk yarışlarını yapmışlar, 1915 yılında ilk Türk futbolcusu Fuat Hüsnü Bey'in girişimiyle Fenerbahçe Kulübü'nde bir tenis şubesinin kurulması ve kulübün Kurbağalıdere kıyısındaki binasının önüne bir de çimento kort yapılması, Türk tenisinin ilk ünlü isimleri olan Tevfik Haccar, Said Selâhattin, Galip Kulaksızoğlu, İbrahim Cimcoz, Prens Muhsin Yeğen'in ortaya çıkmalarını sağlamıştır. Savaşın başlamasıyla İngiliz ailelerin ellerinde bulunan yelken teknelerine Bahriye Nezareti tarafından el konulmuş ve bu tekneler İstanbul'daki spor kulüplerine dağıtılarak Türkiye'de ilk yelken sporu faaliyetinin başlaması sağlanmıştır.

Amerikan Y.M.C.A. örgütünün 1920 yılında İstanbul'da bir şube açması ve burada spor kolunu faaliyete geçirmesi bu arada Çarşıkapı ve Tepebaşı semtlerinde iki de kapalı spor salonu açması sonucu Türkiye'de ciddî basketbol ve voleybol faaliyetinin girdiği görülmüştür. Bu konuda örgütün İstanbul Şubesi Müdürü bulunan Dr. Diver'in de bu iki spor dalının Türkiye'de kökleşip yayılmasında pek önemli rolü olmuştur.

1924 yılında Türkiye Cumhuriyeti ilk kez olimpiyat oyunlarında resmen temsil edilirken spor dünyasının bu en büyük gösterilerinde Ay-Yıldızlı forma altında yarışan sporcuların hemen tamamını İstanbullular teşkil etmişlerdir.

Dağcılık ve kayak dallarının dışındaki bütün sporların doğum yeri olan İstanbul hemen bütün dallarda ilk millî temaslarımıza da sahne olmuştur.

BEDEN TERBİYESİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

İstanbul'da ilk kez Bölge Müdürlüğü cumhuriyet devri başlarında büyük kurtarıcımız Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türk İdman Cemiyeti adı altında kuruldu. Daha sonra Beden Terbiyesi Genel Direktörlük adı altında Genel Müdürlük ihdal edildi...

Genel Müdürlük ilk kuruluşunda Başbakanlığa bağlı iken 25.5.1942 tarih ve 4235 sayılı kanunla Millî Eğitim Bakanlığı'na 7474 sayılı kanunla tekrar Başbakanlı'ğa bağlandı. Ancak 3.11.1969 tarihinde Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulması üzerine, bu bakanlığa ve örgütün kuruluş ve hizmet kanunlarına ilişkin kanun, tüzük ve yönetmeliklerde veya Başbakanlığa verilmiş görev ve yetkilerin Gençlik ve Spor Bakanına veya Bakanlığa intikal ettirilmesi Başbakanlığın teklifi üzerine 4951 sayılı kanunun birinci maddesine göre Cumhurbaşkanlığı'nın 6 Şubat 1970 tarih ve 3/307 sayılı yazısıyla uygun görüldü.

★ İstanbul Bölge Müdürünün Adı: Emekli Albay Şinasi İrtem...

★ İstanbul Bölge Müdürlüğü'nün adresi: Sıraselviler Caddesi No: 57. Telefonu: 43 13 43 santral

★ İstanbul Bölge Müdürlüğü kadrosunda 164 memur ve 108 işçi çalışmaktadır.

★ İstanbul Bölgesi 23 dalda faaliyet göstermektedir. Bunlar: Atıcılık, okçuluk, atletizm, basketbol, bisiklet, boks, voleybol, cimnastik, eskrim, futbol, güreş, halter, hentbol, kayak, kürek, masa tenisi, judo, taekwan-do ve karate, tenis, yüzme, dağcılık, binicilik, sualtı sporları, cankurtarma ve su kayağı, yelken...

★ İstanbul Bölgesinde 33.080 erkek, 4.266 bayan sporcu lisanslı vardır.

Branşlar	Kız sporcu	Erkek Sporcu
Atıcılık	—	210
Atletizm	205	395
Basketbol	1200	3350
Bisiklet	—	203
Binicilik	46	108
Boks	1	2.000
Cimnastik	75	110
Dağcılık	5	50
Eskrim	24	71
Futbol	—	19.521
Güreş	—	1.400
Halter	—	45
Hentbol	250	730
Judo	109	923
Kayak	3	10
Kürek	22	170
Masa tenisi	52	408
Okçuluk	2	5
Voleybol	901	1.302
Yelken	54	496
Yüzme	100	546
Karate	110	546
Taekwondo	54	397
Vücut geliştirme	—	10

★ İstanbul Bölgesine bağlı olan ilçelerde futbol, basketbol, voleybol, atletizm, yüzme, masa tenisi, bisiklet, taekwan-do ve karete, güreş, boks dallarında faaliyet gösteriliyor.

★ İstanbul Bölgesi'nde yapılan 23 spor dalında dağcılık sporu hariç, diğer bütün branşların tesisleri mevcuttur.

★ İstanbul Bölgesi'nin tesisleri İnönü Stadyumu 39.500 kişilik, Ali Sami Yen Stadyumu 38.500 kişilik, Fenerbahçe Stadyumu 32.000 kişilik. Burhan Felek Stadyumu, Eyüp Stadyumu, Yalova Stadyumu, Maltepe Stadyumu, Sarıyer Şehir Stadyumu, Vefa Stadyumu, Burhan Felek Spor Sitesi açık futbol sahası, Beylerbeyi futbol sahası.

Kayıkhaneler: İstanbul Yeşilyurt kayıkhane ve lokal binası, İstanbul Pendik kayıkhane ve lokal binası, İstanbul Anadoluhisarın kayıkhanesi, İstanbul Beykoz kayıkhanesi ve lokal binası. İstanbul Bakırköy kayıkhane ve lokal binası.

Müstakil atletizm pistleri: İstinye kros parkuru.

Sporcu kamp eğitim merkezleri: Sarıyer Mersinli Ahmet Eğitim ve Kamp Merkezi... Maslak binicilik tesisleri...

Açık yüzme havuzları: Maçka Türkiye Spor Yazarları Derneği yüzme havuzu, Yüzme İhtisas Kulübü...

Spor salonları: Bağlarbaşı A-B Spor salonları, Anadoluhisarı Spor Akademisi spor salonları, Altınay spor salonu, Sarıyer Mersinli Ahmet spor salonu, Eyüp spor salonu, Spor ve Sergi Sarayı. (Bölgece 15 yıl İstanbul Belediyesi'nden kiralandı.)

★ İstanbul Bölgesi'nde halen inşaatları devam eden tesisler: Sağmalcılar Stadı ikmâli, Altunizade yüzme havuzu inşaatı, Fulya Stadı ikmâli ve spor salonu inşaatı, Abdi İpekçi 12.500 kişilik spor salonu inşaatı, Anadoluhisarı Spor Akademisi inşaatı, Maçka Yüzme Havuzu ikmâl ek tesisi inşaatı.

BEDEN TERBİYESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNCE YAPTIRILAN İNŞAATLAR

Tozkoparan Karabük tipi çelik konstrüksiyon spor salonu...

Güngörün Karabük tipi çelik konstrüksiyon spor salonu...

Çatalca Karabük tipi çelik konstrüksiyon spor salonu...

Silivri Karabük tipi çelik konstrüksiyon spor salonu...

İSTANBUL BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNCE YAPTIRILAN İNŞAATLAR

Maslak binicilik tesisleri tribün ve hakem kulesi inşaatı...

Pendik su sporları kayıkhane binası bakım-onarım inşaatı...

İstinye yivli silahlar traap-skest atış poligonu ikmâl ve bakım onarım inşaatı, Fenerbahçe Stadı seslendirme tesisatı...

Anadoluhisarı futbol sahası iç çevre ihatası inşaatı.

Burhan Felek Stadı dış çevre inşaatı...

Langa Spor Sahası idare ve soyunma binası betonarma perde inşaatı...

İstanbul Bölgesi il ve ilçede 280 kulüp vardır. Bunlardan 21'i profesyonel kulüptür. En eski ve de ünlüleri Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş kulüpleridir.